

Tutu Kunú Ñe Ku'un Mi Xitá Kaa Tee Ti'vina Kuento Nda'a
Neyiví Xa'a Ñe Ka'an Sa Sae Ná Tiin Kuie'e Ñe Sakutú Nimae
Kue'e Naní Covid-Xa'un Kùmì

Cultural Survival

Tyíndee Ta'en
Sakú ne Yiví Tee Kuví
Ndi'í Kuie'e kùtú

Sakú ñuu miì ndié tía xín ñà'a ne nda tu'un inda tu'un nda'ví do'ona tundo'ò xa'a kuie'e nani Covid- xa'un kùmì ñe yòò sakú inyiví te xìnina sa kaxana ka kie'e xaà nda saka'ná. Cultural Survival satyúna tee tyindeé ta'an mi yòò kaa xiká tee ti'vina kuento nda'a ñuu miì ndé tee ndà tu'una tu'un nda'ví, saká te kundani ndi'í neyiví ne ndie ñuu ne ndo'ò kuie'e kutú ñe xa'ndiiá nima.

Kàà xitá nani radio kuenta ñuu, va'a ka iká kuví kundani neyiví xa'a ñe yòò ñuu xin sakú inyiví, iká kuví kaen ndiká ñe yòò o ñe ndoé mií ndué kò kuví ka'an xeen kaún yòò derecho ka'en ñe ndo'ò ne yiví ne ndié ñuu. Ñe xiní tuní neyiví va'a nduá tee sakú neyiví xiniso'ona radio kuenta ñuu.

Galina Angarova

Ñuu Nda'ví Buryat,

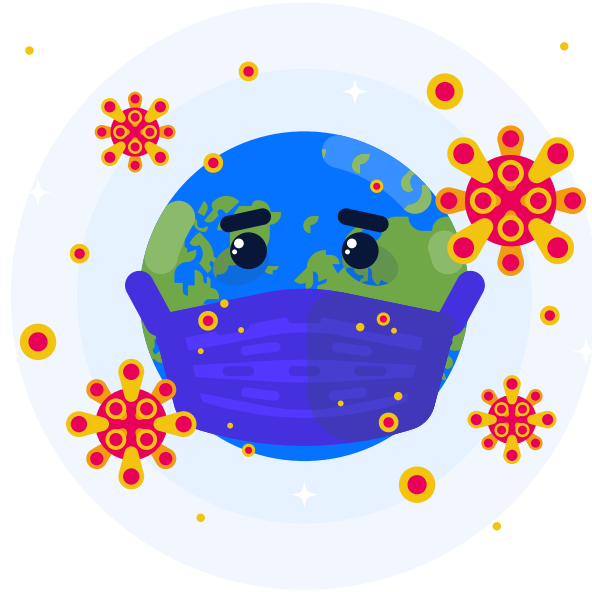
Ña'a Ñe Kúnú Ní Ke'i Tutu Yòò- Cultural Survival

COVID XA'UN KÙMÌ TUTU ÑE KA'AN ÑE VA'A SAÉ

Tutu yòò ka'an ñe va'a saé tee sakán tía xín ña'a ne ndié nda'a ñuu inda tu'un nda'ví tee mí yòò kaa xitá tyíndena ñuu nda'ví tee ka'ana kuento sa sae te ndí'é kuie'e kutú ñe naní COVID xa'un kùmì, ne satyún mí yòò radio sakú kivi tívina ñe ndakú.

COVID-Xa'un Kùmì

Sakú inyiví nakutyí inda kuie'e naní COVID-xa'un kùmì. Tee ná ve'e tatán nandukúrá tikú te kuví nda'a neyiví ne kunú kuví. Miká sakú tetyú tee ndié sakú inyiví vasa taxirá kuyatíen xin ta'en ka tavi ndiá kuie'e, sakatú ndo'ora ká kòò xu'un, vasa ndié va'a sakú neyiví yí'vina tee ndiéna. Kuie'e ñe yòò vitín sakú inyiví ka'an nakaninie xa'a ñe xiní tuní te xixa te ndié ñuu sakan te nakaninie xa'a inyiví sakú ñe va'a xìn ñe vasa kuní ñe yòò vitín síí ñu'un. Tyínde ta'en te kasa'e tukú inyiví mií koò ñe maní xín taen kótué kití xin itún ñe yòò xaku'u te sakán ñe xixé xin ñe xaé vasa ndó ñu'un inyiví mí ndié.

Sakú mií ku'ví tì'vie kuento neyiví ñuu nda'ví ñe kunú ñuu nduá ká sakán kuví kundani neyiví ndiá ñe yòò. Vitín ñe yòò kuie'e kaní inyiví, tia xín ña'a ne satyún mí tì'vina kuento ka'an ñe ndakú xa'a kuie'e ñe yòò.

Naka'en, ñeka'an tee tyún xin te satyún ve'e ta'tán, vasa ku'en miì nakutyí ku'a ne yiví, ku'én yatín na'nda neyiví kuìn xikaná koo ùvì metro xín tukú ne tiví natié nda'e xin nama te sakaé tikui tee ti sa'vié xitié xin yu'e ná ku'en mí tyítú.

Ñe Ndo'e Tu'un Ndo'o Xin Ñe Va'a Kuví Kasaé

Vitín ñe yòò kua'a tundi'ni sakú nuu ñu'un inyiví va'a nakaninié xa'a sakú kuie'e tee ndiá ñe kuví saé sakué xin ne ndié nuu ñu'un.

Ñe ka'en nda'ví kú neyiví kundanie kòò ve'e tatán mí ndiena, sakatú ndé inda nuu tatan vasa yoo, ndo'ona xa'a tikuí tee, sakú kuento ndakú xaa ñe yòò.

Tyin ndee sakú kuento va'a ñe ka'an yeva si'e xin ñe ka'an te xixa te ndié ñuu, sakatú ñe xixe ve'e, tatán ñe sava'ana xin yukú sa xiní ne xixa, sakatú ñe yoo tyún tyíndee ta'an teyiví tee xiní tuní.

Mi yòò Cultural Survival natí'vindú tutu yò'o, ká yòò kuie'e kutú sakú inyiví, tee ka'andú miká yòò kaa xika. Kuentá ñuu nda'vi ñe kunú ndúa ká sakán kuví kundaní sakú neyiví xa'a ñe yòò vitín sakán na ndi'ni ndú ka taví ndia ká kuie'e naní COVID – Xa'un kùmì. Tutu ndata'vindú vita'an ixan:

Ñe xi'ná tí'vindú tutu yòò te satyún mí yòò kaa kuentá ñuu nda'aví tee ikán tí'vira ñe ndakú sakú ñuu.

Ñe ùvì inta'ví tutu yòò tí'vina nda'a ñuu sakán kundaní ndi'é ñe ndakú sakú ne ndi'é ñuu.

TUTU INTA'AVÍ NÙÚ

Ñe Satyún Xin Ne Ka'an Kàà Xiká Kuentá Ñuu,
¿Yondua Saé Xín Kàà Xitá Kúenta Ñuu?,
¡Kotoximié Ñejan Ndú Ñe Kunú Tee Koo Va'é!

 Kasaé inda tutu mí ka'an yondua ka'an ne satyún ni xitá kaa kuenta ñuu sakan te kundani ndi'í sakú neyivi

 Kundani va'a yòò ndue o yòò ndú ne satyún xièn

 Vasa sandó kù'a tyún tee nda'ví kú o te kunú kuví

 Kandixaé ñe ka'an te tyún, vasa ka'ndia tyún mié kú'èn mí kuví; Ñe yòò va'e te tia'kue ñejan ndú ñe kunú

 Nakaninié xa'a kuie'e ñe yòò vitín

Kasa'e Indá Tutu Mí Nakosó Yondúa Kuvía Kasá Te Satyún Mi Xita Kàà Kuenta Ñuu Ñe Naní Radio

Va'a ke'ie indá tutu mi sakàn te nakoso sakú ñe ka'an tee ná ve'e tatán, xin ñe ka'an te tyún sakú inyiví tee saé ñe ka'an Organización Mundial de la Salud – OMS, te tyún maí xin te ndiso, tyún ve'e tatan te sakú mí yòò ñuu inyiví.

Nakaninié Xa'a Kuie'e Ñe Yòò Vitín

Na ku'un inda ñuu saun ñe va'a kotó ximíé, kandixa'e ñe ka'an te satyún ve'e tatán xín ñe ka'an te tyún mí ndué. Saé ñee va'a kandixae te kotó ximíé.

Miká Kue'en Konié Inda Tutu Míni Nakosó Kivié Sakán Te Nakuní Neyiví Yòò Ndué

Na te nataxí kuento ñuu xa'a kuie'e kó va'a tutue, kutákua nuésakán te kundaní neyiví yoo ndué sakán te nati'in te tyún yoo ndiaka ñuu kua'en.

Kandixaé Ñe Ka'an Te Tyún, Vasa Ka'ndia Tyún Mié Ku'en Mí Kuví; Ñe Yòò Va'e Te Tia'kue Ñejan Ndú Ñe Kunú

Kue'en mí tyítú mí xa'an kua'a neyiví, ikán ndú mí yòò kua'a kuie'e, kuví ku'en na ndasié yu'é xín xitín, na vasa satén o kuasa kuní kua'á in kietaé kù'en ka neyiví ndué te ná kaní kuie'e yòò kuví kuvíé.

Vasa Sandó Kù'a Tyún Nda'a Tee Nda'ví Kú

Na ve'e mí ndué ndié ne xixa o ndié tía o ña'a ne kunú kuví kuenta xii tee kuví ku'una indá mií na vasa ká ku'ana nùù tyún, tyíndena xín ñe Kualí kuso'o.

Kó limpio mí
satyuén sakú kivi

Tién inda to'to katyí
ñe nakuá'en mí
ka'en xín káà

Xín ndié to'to xín
tikuí xatú sakú ká
ná ní ndí'í satyú'en

Vasá nakayá kue'e
neyiví mí tí'vina
kuento sakú ñuu

Tuví taxa'e ndiaká
ñe ka'an nimaé xi
ka'andiá ka xika sakán
te kù'en ní xitá ká

Kó Limpio Mí Satyuén Sakú Kiví

Kó limpio mí satyuén sakú kiví. Sakaé nda'e tikuí ñe nasaká alkol, ñe u'vá kórà ùnì xìkò ùxì ndúa alkol sakan tú kuví tién kloro ñe xa'ní kuie'e nasaké xín tikuí.

Tién Inda To'to Katyí Ñe Nakua'en Mí Ka'en Xín Kàà

In katyí satyuén xin te kunú mí xitá kàà te tí'ví kuento nda'a ñuu, tí'vié xín teléfono tee vasa ku'én te kaní kuie'e yòò. Sakán kuví kuní neyiví ndiá ñe yòò inyiví, sakán ni. Ka'en kuví kí'vie kuento ná kuví sakán tee kuví ndukué nùù internet tutu yòò www.giss.tv.

Vasá Nakayá Kuae'e Neyiví, Mí Tí'vina Kuento Sakú Ñuu

Vasa nakayá kuae'e neyiví, na ndixa kunina sakán te kuví ku'é te kuièn xiyoó, tee tisa'vié yu'é sakán te vasa tavín ndiá kuie'e yòò.

Tién Inda To'to Katyí Ñe Nakua'en Mí Ka'en Xín Kàà

Katyí mí ka'en xín kàà vatí kuví kaní kuie'e ka ndiaká neyiví kuví ka'an. Sakaán na xaní ndi'í satyuén namé katyí o tisa'vié xin tutu xuxá o to'tó xa'á sakán te kuví ka'an ndiaká te vaxí xin kuento nakaniní te saé ñe ndakú.

Xín Ndié To'to Xín Tikuí Xatú Sakú Kàà, Ná Ní Ndi'í Satyú'en

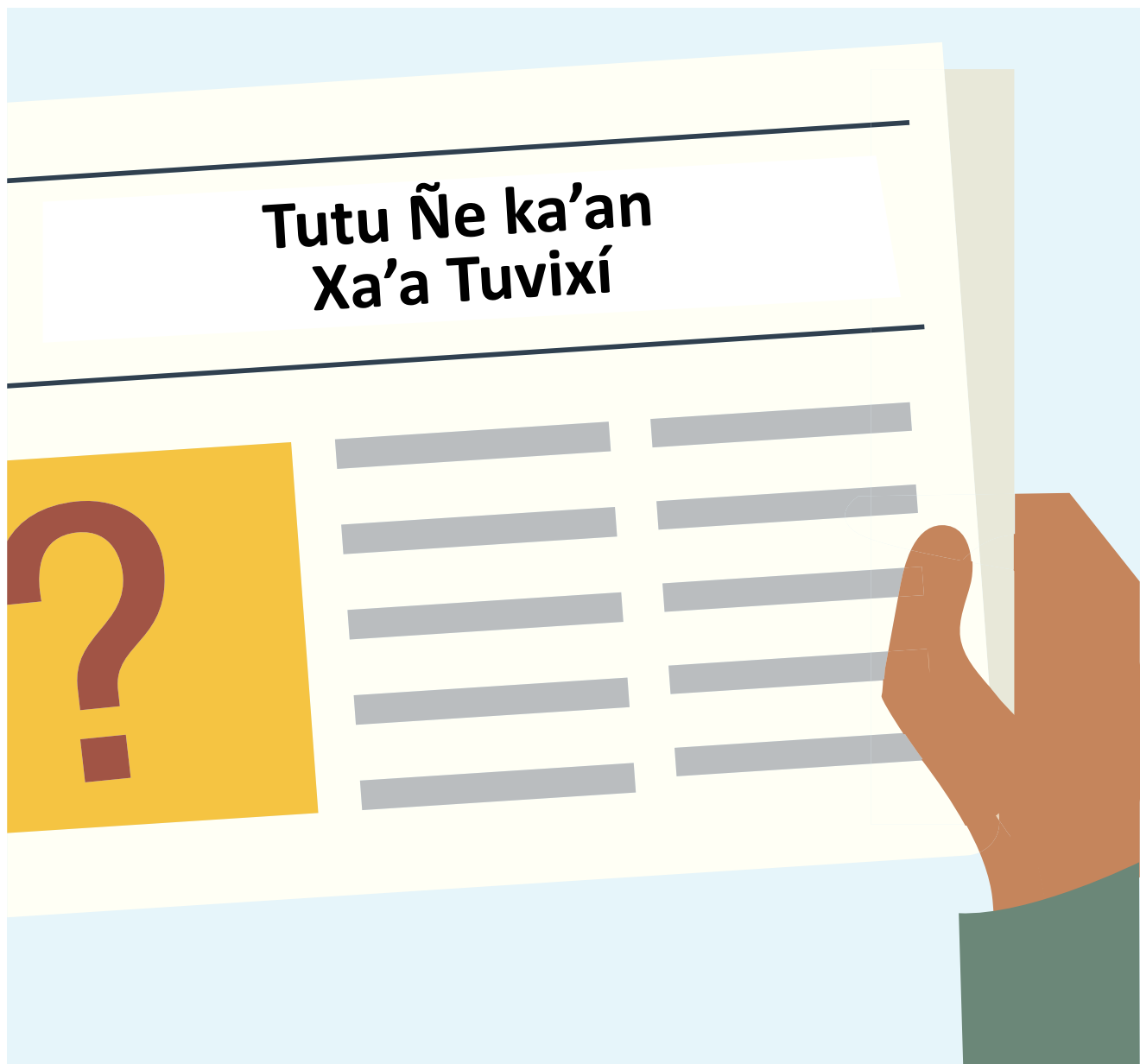
Kundaxí to'to xín alkol ñe kiaví Mi kia'ví tatan. Te tié kloro, ká xín kloro kú xe'é kàà ñe kuní te satyuén. Alkol kuví sate mí kia'ví tatan.

TUTU ÒVÌ INTA'VÍ

Sa Va'é Tutu

Tutu yòò, ni kei'indú sa kuví saé tee vasa kaní kuie'e kutú sakán na ka'an Organización Mundial de la Salud, xín te xíní va'a xàà tutu xa'a kuie'e naní COVID- xa'un kùmì, sakàn sakú inyiví mí yòò ñuu nda'ví te ndié neyiví sakàn na na'ndoso kuento ka'en ñe ndakú xa'an ne xika'ndia sakú inyiví.

Vasa Ka'ndí Xaé Tutu Ñe Ka'an Neyiví Xa'a Tuvixí

In Organización Mundial de la Salud (OMS) ni ke'í tu'un "infodemia" sakán naní tivixí nuu tengo sakán naní sakú. Kuento ñe vasa kuni te nandua tuvixí sakú tutu ñe vasa ka'a ñe ndakú xiní xa'antína neyiví, sakán te sa sananá nùù neyiví te vasa kandixaná ñe ka'an te tyún te vasa va'a xaná ká sakutiná sakú neyiví ne ndié ñuu te kuín te kaní kuie'e sakué. Vasa kandixaé tutu kua'an ñe ka'an tuvixí.

Kandixaé Tutu Ñe Ka'an Ñe Ndakú

Naka'en su sakúa xinié va'é, ká su tee sakúa'an xa'a kuie'e ndué tee vasa xiníe ndoé xa'a tatan o xa'a kuie'e, sakán inda tee sakúan xa'a tatan xín kuie'e kandixaé te satyún ve'e tatán, sakátú tee sava'a tikú, te kunú ve'e tatán teján ndú te xiní ñe nda'kú sakán sakú neyiví tía xín ña'a ñe ndakú.

OMS Mí Nata'an Sakú
Inyiví Xa'a Ve'e Tatán

**Nuní Te Ka'an Ndosué Xa'a Tatán
Sakán Tee Naka'e Saé Ñe Xàà Te
Xixa Te Ndié Ñuu**

Xinié tunié sa saé te kuví koé va'a xini mié saà ka'én kuxí va'e ñe yòò o tyí'ira ñe va'a kaxé tee kuví kuí tíakué mié o ne ikún xen sakátú tatán kuentá yùkú soò tio'ó itún te satyo'e sa xini ne xixí. Ñeján ka'an te xini tuní te ndié ñuu nda'ví.

**Ke'íé Tutu Yòò Tu'un Nda'ví Ñe
Nda Tu'una Ñuu (Tu'un Savi)
Ndú Ña Ndá Tu'una Ñuu Tutioo
Sakátú Ke'íé Tu'un Sa'an**

Ñe ke'íé te ka'én inda tu'un nda'ví tutu te nasa ndikué kuento tu'un sa'an. Va'a nda'a ñe yiví ñe xini so'o o kuví ndá tu'una tu'un sa'an tyín ndé ká. Kuví ka'én ñe ndakú xa'a kuie'e o ñe xika'ndiá inyiví tee kuví kundani ndi'í sakú ne yiví ne kualí, ne xixá tíá xín ña'an sakú ne ndié ñuu. Sakán sakú ñe ka'én o ke'ie tu'un nda'ví ñe ndakú kúndua sakán tee kandixaná ñe ka'én. Na kó te nda tu'un inda tu'un nda'ví mì tí'vira kuento nda'a sakú ne yiví ñe ndié ñuu va'a te ndukuná sakan te suniso'ona ñe ndakú vitín yòò kua'a tutu o kàà mì ka'ana xa'a kuie'e ñe kuví saya'é nda'a ne ikún xén o ne ndié yatín na ndi'í tutu yòò ke'i ndú saya'andú tutu sakún ne yiví ne xini so'o Tu'un Savi, mí ka'andú ñe ndakú.

Vasa Kandixa'e Ñe Vasa Kuni

Ñe ni xa'a kuie'e sava neyivi ka'ana, tee ndie ñuu tee kualí ndutyinú kumí kuatyí ká tejan xaxí tiún la'la ;Sakán xa'ana tee kundaxina ñeyivi ne ndie ikán sakú neyivi né ndie sakú, inyivi xa'a ndaxina tee ndie ñuu Asia.

Sakatú, ndo'o neyivi ne vaxí tukú ixán, tee nakúndiana ñuu ndo'yo, neyivi ne xàà ndie ñuu taxína xika'ndia neyivi ká satundiana kuie'e sakú nianié né ndie ñuu.

Saká kotué sá ka'en xín neyivi ne ndie tukú ixan, vasa kuví kiní ín yu'é tee ka'en xiná ká neyivi neni kié tukú ixán, tukú xaniná tukú yòò nimaná, te naxá kuie'e kuniná kuniná ndé veká kundo'ona.

Ka'a Xitá Mí Tí'vira Ñe Ndakú Nda'a Sakú Ñuu Ikán Nduá Mí Kuví Ka'en Ñe Ndakú Ñe Yòò o Ñe Xika'ndiá Inyivi

Mí yòò radio kuenta ñuu kuví ka'an xín sakú neyivi xa'a ñe kuví o vasa saé ká yoé derecho ká tiakúe tee ndue neyivi sakatú mí yòò radio kuví ka'an kuatyí neyivi xa'a ñe ndo'ona mí ndiéna.

Vasa Kuví Ka'en Tuvixí Na Kuasa Xinié Ñe Ndakú Xa'a Ñe Yòò

Yòò yá neyiví ne xa'a tuvixí, ne xiní xa'an tía o ña'an ne vasa yòò nima o kuasa xanininá ne sikí so'o nduná; Na xàà tee xino'ní xikó tatán te xiní xa'anra, ya'ví so'o ndiá te vasa nda'a neyiví ka te. Saku'an ndué naká ninié tee ka'en xín neyiví ñe ndakú, xa'a tatán ne xikón te xiní xa'an xín ñe, xiní tuní tee ndié te xixa tee ndié ñuu.

Ñe Ndakú Ka'en Xín Sakú Neyiví Na Yòò Va'a Nimae

Na xinié nda neyiví ne ndo'o kuie'e o ní xi'ina xa'a COVID-Xa'un kùmì, naká'en ka'en xín ne ikún xeén sa taví ndiá kuie'e yòò te yonduá kuví saé tee vasa taví ndiá. Kuie'e sakú ne ikún xee tía ña'a te xixa deé ne xixa. Koé ñe maní xín ta'en sakán na nakaninie yondúa kuví nda tu'en xín ne kunú kuví.

**Sa'é Ñe Va'a Ka'en Ñe Ndakú
Xa'a Inda Ñe Yòò Ñuu o Inyiví
Sakatú Ñe Ka'an Tee Tyún Ñuu**

Ka'en xín neyiví ndaa sae tee tín kuie'e yòò kandi, xa'e ñe ka'an tee tyún ñuu sakán te naka'en sakú tyún ní xikiin milká, ndé naxà ní xika'ndia kuie'e.

Naka'en, mí yòò kàà xitá ñe tí'ví kuento nda'a ñuu ñe naní radio ikán kuví ndatu'un tee xiní xa'a kuie'e sakán sakú neyiví kundanié, ndiá ñe ndú kuie'e kutú ñe xa'ndiiá nima, kuie'e naní coronavirus tee sakatún tetyún taxirá kundani ndí'é na vasa ndo'é kuie'e. Sakú neyiví ne xa ndo'o kuie'e va'a te ná ve'e tatán saku'ra ná ndo'ona kuie'e kutú ne kunú kuví kuín yatíná xín tukú neyiví ká tavi ndiá kuie'e.

Na Ka'en Ñe Ní Sania'a Te Xíxa Ndié Ñuu

Ìn. Kandosué kundié va'é kundié mí ndué tee xika'ndiá kuie'e kutú. Tyíndé taén xín sakú nianié o ne ikún xeén, kuví na'mé to'to, tyí'ér ñe tá'tà sakatún, kuví sakua'en satyo'é ñe va'a kuxé.

Ùvì. Kuví sandú va'é ve'e mí kuni ndú va'a na'ndá ne ndié ve'e tyíndé ta'en tía xín ña'a.

Ùnì. Kasaé tutu mí kei'e ñe vasa kutuén ne kualí xín ña'a. Vitín ñe vasa kuví kietá neyiví ve'e kua'a yá ña'a ndo'oná ká tee nduxína kutú ña'an tee sakú kivi kua'an ká ñe kutúna ña'a xín nekuali. Saká ná ñuu mí ndeé vasa saé sakán tee tyíndé mí kuni, tee kò ñe maní xín sakú.

Kùmì. Kuví saé ñe xá tee xíxa kundié ndatu'en xa'an ñe va'an ñe xaná ki ni kituna tee sakán va'a sania'ana ne vaxí kua'nuna tee sá xaná ñe yòò kuie'e kutú.

Sania'é Ñe Va'a Sakú Neyiví Ne Ndié Ñuu

Ù'un. Kí'í ñuu kuví kòò clase ká vasa yòò internet ñuu mí ndiéna sakán tee ndo'ò tee sakuán ká vasa xiní tunirá te xika'andia kivi, ndo'otuna ká kòò xu'un. Vitín namá tutu sá sania'a te xiní tuní xín sakú tee sakúan sakuná ne kualí nexa ma'í'í xín ne xixá te savá ve'e ni sakúan ne vatyí ndasí ndòò tee kòò clase yó. Ká sakú nduá kuví saé ñe va'a te ka'en xín tee saniaá kixirá kixirá mí tí'vira kuenta nda'a ñuu te kuví sania'ara mí yòò radio.

Ìñù. Ka'en xín sakú neyiví kotó ximié tee ká na vasa xitoxímié sakán te nakutyí ká kuie'e COVID – Xa'un kùmì sú ne xitó ndí'í ndá.

Ùxà. Va'a saé saxá tee xixá na kunú kuví neyiví né ndié ñuu naka'en vitín ñe kua'a ndo'ò neyiví vitín ñe yòò túndo'ò xa'a kuie'e.

Ùnia. Nda tu'en xín sakú neyiví ne ndié ñuu te nakaninié yonduá sandó ñe tundo'ò ñe kó xu'un kua'an ndí'í sakú va'a kaxe te sá saé ndú va'a nimaé te kuví kuitiakué.

Ìn. Ka'nié xu'un xin ná'á ñe vasa kuní ñe kualí kuso'ó.

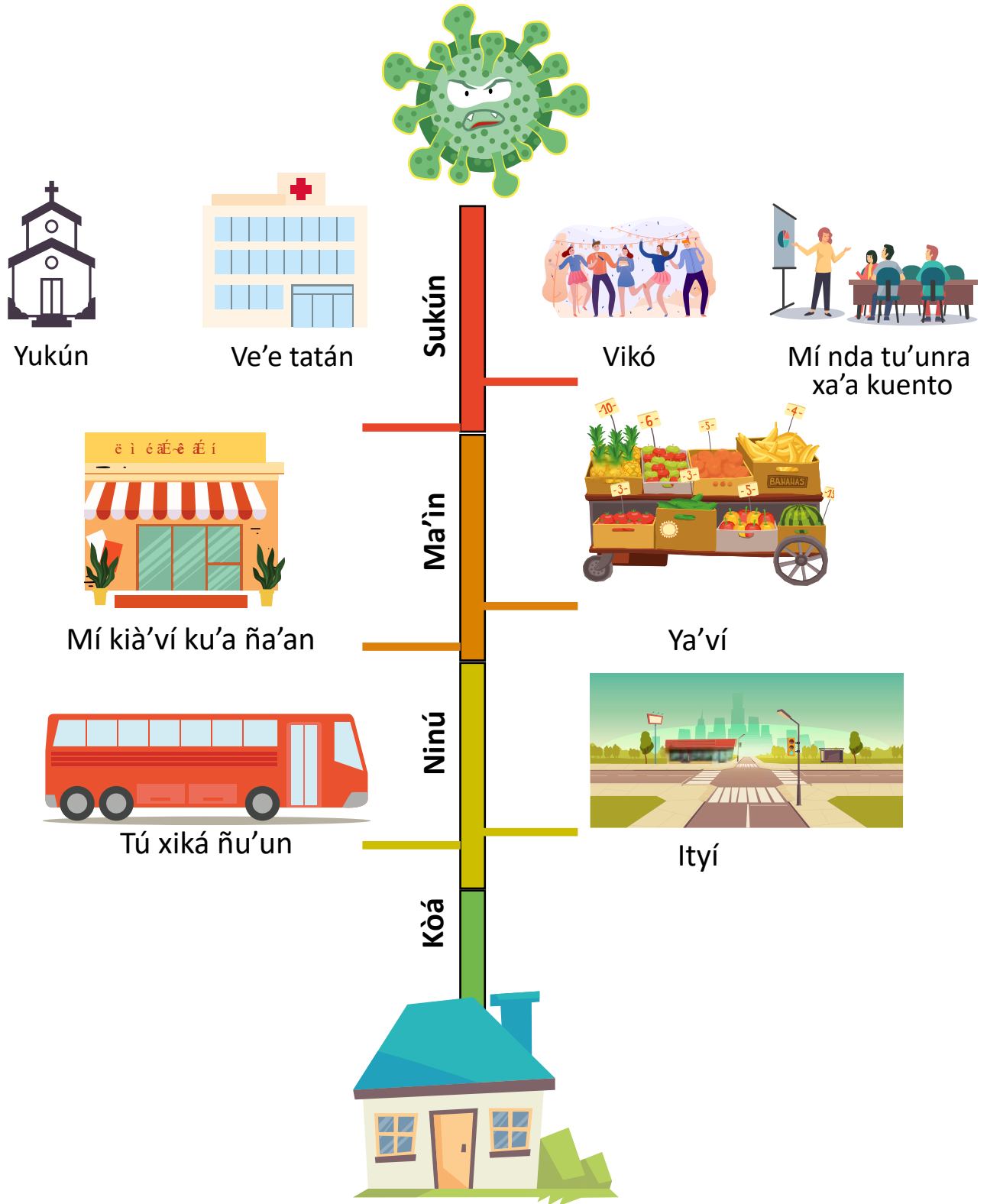
Ùxì. Kaén xín neyiví ne ndié ñuu su ñexikí ndá ñe yòò kuie'e tee tokó ximié te vasa tavíndia kuie'e ne ikún xen. Naka'en sakatú xu'un vatí ndia kuie'e yòó, ká xu'un tuvía kua'an sakú inyiví sakán natié xu'un va'a natié nda'e xin nama nanì tí'en xu'un sakán te vasa tavín ndiá kuie'e.

Ùxì ìn. Kandosué ka'én xín sakú neyiví saná ñe va'a kuxí va'ana sakán tee tí'ín ñà'án kuie'e na xixí va'e yòò ñe ndieé, sakú naká'en sakú ñe xáá tee xixa tee ndié ñuu sakán tee kòò ñe ndié que kuví kuitiakué inyiví tee ndanié ñe xàà tee xixa o xií.

¿Mii Kuví Kaní Ká Kuie'e Kutú Ñe Xa'ndiá Tatyí Yòò?

Tutu Mí Nixita'nina Sakú Ñe Ka'an Xa'a Kuie'e:

Organización Mundial de la Salud

<https://www.who.int/es>

Organización Panamericana de la Salud

<https://www.paho.org/hq/index.php?lang=es>

México

<https://verificovid.mx/>

<https://coronavirus.gob.mx/>

Guatemala

<https://www.unicef.org/guatemala/coronavirus-covid-19-lo-que-los-padres-deben-saber>

El Salvador

<https://covid19.presidencia.gob.sv/>

Honduras

<https://covid19honduras.org/>

Nicaragua:

<https://ondalocal.com.ni/>

Panamá

<http://www.mingob.gob.pa/gobernacion-la-comarca-guna-yala/>

<https://www.midiario.com/>

Nandaá Tutu Ñe Xaá Yòò Va'a Ñe Kunín Nùù Tee Sakua'an Xa'a Kuie'e COVID- Xa'un Kùmì

<https://ijnet.org/en>

Red Internacional de Periodistas

<https://gijn.org/gijn-en-espanol/>

<https://derechos.culturalsurvival.org/>

<https://www.culturalsurvival.org/es/covid-19>

<https://www.articulo66.com/>

<https://rdsradio.hn/>

<http://www.vocesnuestras.org/programas/salvador>

Créditos:

Producción General: Cultural Survival.

*Traducido del Español al Tu'un Savi (Mixteco) por : Felicita Basilio Lucía,
Ayutla de los Libres, Guerrero, México.*

Línea Gráfica: Patricia Sucely Puluc Tecúm, Maya K'iche, Guatemala.

Diseño y Diagramación: Marnie Rivera , Nicaragua.

Edición: Julio 2020

